

Lainio – sólové pádlování ve Švédsku

text a foto: Jaromír Partigo Loskot

Blížil se již večer, když oba břehy byly najednou vyšší a skalnatější než obvykle. Také hukot vody v lehké peřeji nabýval na intenzitě, kterou právě zesilovaly ony kamenaté břehy. Tak pro dnešek dost a rychle ke břehu. Zde bude asi začátek soutěsky Taanikurkio.

Na oblast švédského Laponska, kousek od severozápadního výběžku Finska, mne před lety upozornil kamarád. Na mapě jej totiž zarazilo vyznačené území s poznámkou o dopadišti raket. Je nezvyklé, aby na skandinávském severu bylo tak velké území uzavřeno nejen pro milovníky volného pohybu ale i omezením pro místní Laponce. Až později nálezy informací na internetu potvrdily, že řeka Lainio je sjízdná bez omezení. Dokonce Laponci kolem mají své „fiškempy“, do kterých lákají milovníky lovu lososů. A stejně, jako jinde, jsou oploceny rozsáhlé plochy, z nichž se nahánějí stáda sobů za účelem sčítání do malých ohrad. O čem je tedy ono dopadiště raket? Tak to jsem se dověděl až když jsem se přiblížil k řece.

Když jsem se rozhodl opětně v tomtéž roce navštívit Sever, nebyli po ruce žádní partneři, se kterými bych se podělil jak o cestování, tak i o náklady na dopravu materiálu hydroplánem na začátek řeky. Mé rozhodnutí totiž přišlo znenadání a byla z toho sólová výprava.

Lainioälven vytéká z jezera Rostu u švédsko-norské hranice. Hornatá a syrová tundra bez silnic je přístupná pouze pro pěšáky a nebo ze vzduchu. Vzhledem k omezenému množství času by tak nezbylo než objednat let hydroplánem, což v jedné osobě navýší náklady na celý podnik. Oželel jsem tedy horních 85 kilometrů a připravil se duševně na možný vytrvalostní pětadvacetikilometrový pochod po slepé cestě od hlavní spojnice Soppero – Karesuando (přechod do Finska) do hor.

Nafukovací kánoe je mým oblíbeným cestovním prostředkem. Na tuto výpravu jsem nafukovací „Pálavu“ a vytáhl starý expediční velkoobjemový batoh šitý vlastníma rukama před dvaadvaceti lety. Ani nejlepší lodní pytel se mu doposud po strážce nošení nákladu nevyrovnal. A protože jsem jej kdysi ušil bez jakékoliv vnitřní kovové či jiné pevné konstrukce, je sbalitelný do malého válečku. Takže po dobu plavby bude strčený na dně loďáku, dobrého zase pro plavbu na řece.

Ze „železného“ města Kiruna jezdí k severu, ke hranici s Finskem, autobus pouze jedenkrát denně. Jeho řidič byl vstřícný a při pohledu do mapy hned věděl, kde mi má zastavit na mé přání. Zato počasí vstřícně nevypadalo a místy silné mrholené ještě více přidávalo krajíně na neútlunosti. Nebudeme si nic namlouvat, ale laponská krajina, pokud se nejedná o hory na švédsko-norském pomezí nebo finské „tunturi“, je hodně fádni. Stupněm mezi jehličnatým nebo smíšeným lesem a

tundrou je zde březový porost se stromky několikametrové výše. A dole na úrovni bylinného patra je další bříza, tentokrát zakrslá. Jehličnany se objevují pouze v okamžicích, kdy je nablízku rozsáhlá vyvýšenina, místní kopec. Ale i pak se liší porost se zastoupením smrku od porostu se zastoupením borovice. Na každém tedy záleží, jak je na výpravě naladěm. Pro jednoho to může být skládání dalších kamínků do mozaiky Sever a Laponci - Sámové. Pro jiného zase šed' a nuda.

Slepá odbočka z hlavní silnice je šotolinovou cestou, vyznačenou jako místní a soukromou. A hned na jejím začátku stojí cedule s oznámením o zóně „B“ dopadiště raket. Ovšem nikoliv vojenských. Nedaleko Kiruny je totiž výzkumný ústav, který se zabývá vrstvami vzduchu nad námi. Vypouští tedy vzhůru balony a také rakety. A na celém území jsou prý umístěny úkryty, do kterých se lze po rozhlasovém oznámení schovat. Ovšem pro mne to mělo háček. Zaprvé chyběla mapa s vyznačenými úkryty a neměl jsem s sebou rádio. A i kdybych měl, švédsky umím akorát zakřičet „hej, hej“. Patříčně bujaře, aby protějšek měl jasno, že jsem dobře naladěm. Teď ovšem nebyl po ruce ani nikdo z místních, abych mohl bujaře pozdravit a následně se lámaně anglicky pozeptat, jestli náhodou nejede západním směrem k mostu přes řeku Lainio. Takže jsem pěšky vlekl kromě batohu na zádech i do vaku zabalenou Pálavu umístěnou na „důchodcovských kolečkách“. Po několika stovkách metrů jsem z krajnice cesty vytáhl zapíchnutý kus jakési dřevěné tyčky, abych ji vrazil mezi konstrukci „koleček“ a vak s lodí. Tak jsem celý dopravní prostředek prodloužil o patnáct centimetrů a a dosáhl toho, že mi nadále již nenajížděl na paty. Po chvíli jsem míjel další obdobnou tyčku zaraženou v krajnici a tak jsem si uvědomil, že na konci je napsané jakési číslo, což tedy nebude samo sebou. Dodnes mi vrtá hlavou, jak moc jsem asi zaškodil.

Pochod netrval dlouho, jen do chvíle než zesílilo již tak nepříjemné mrholení a já našel mírně vyvýšené místo s borovicí. A pod ní rovný plácek přesně tak na napnutí plachty.

Auto k mostu přes řeku jsem si stopnul nakonec hned ráno druhého dne, kdy jsem pěšky ještě urazil dalších šest kilometrů z celkových pětadvaceti. Dva starší sámští lovci měli namířeno do vzdálených hor. Proto na přívěsu za volvem trůnila i masivní čtyřkolka. A společnost obou chlapíků doplnil lovecký pes. Během chvíle jsem zjistil, že řidič hovoří pouze jednoduchou angličtinou, takže jsme si nemuseli lámat hlavu stavbou složitých vět a různých typů časování. I tak jsem se dozvěděl, že sobi patří Sámům a oni je v zimě zaženou do ohrady právě míjené, aby provedli jejich sečení a případné označování. Místy se dokonce k cestě přiblížilo o drátěné oplocení, kterým si právě jednotlivé skupiny ohraničují území, aby své stádo polodivokých zvířat udrželi v jedné lokalitě.

Informace byly sice kusé, ale i tak slibné. Na Lainioälven je prý možné denně urazit 20 – 30 km na kanoi a kolem 20 km na raftu. Je ale i možné délku zdvojnásobit. Řeka Lainio je často nazývána „starobyloou řekou“, neboť je pravděpodobně nejstarší řekou severní Skandinávie, která se objevila okamžitě po ukončení doby ledové.

Indikací mladého věku řeky Lainio je fakt, že většina lososů putujících proti proudu Tornia z Baltického moře právě směřuje do řeky Lainio. A lov lososů na třípytku nebo muškařením je přitažlivou činností pro mnohé návštěvníky severu. Právě na webových stránkách rybářů a rybářských průvodců jsem našel aspoň nějaké informace, když hledání vodáckých informací zklamalo. Našel jsem pouze zmínky o splutí horního úseku z jezera Rostu, kdy účastníci výpravy přiletěli hydroplánem.

První část cesty na Sever jsem měl tedy za sebou, když jsem se dostal k mostu, ke startu týdenního splutí. A mosty jsou na úseku pouze tři. Kromě začátku mého splutí ještě na hlavní silnici k severu (přejížděl jsem předešlého dne v autobuse) a pak až na konci po sto padesáti kilometrech pádlování.

Celá léta mne na takových výpravách doprovází velká silonová plachta. I teď jsem ji využil, neboť obloha nedávala naději na vylepšení počasí. Mrholení hrozilo každou chvíli a já jsem musel zcela přemístit obsah batohu do velké lodního pytle a několika menších. Tak, aby potřebné věci byly (zdánlivě, že) po ruce. Potřebnou věcí je třeba repelent. Ačkoli je Laponsko drsnou a nespoutanou zemí, nehrozí vám útok ze strany divoké zvěře. Mnohem větší problémy představují neodbytní komáři, kteří se v létě stávají doslova pohromou. A vedle nich ještě muchničky a pak i ty nejmenší mušky velikosti snad makového zrnka. Plachta napnutá mezi stromy dá několik čtverečních metrů plochy, která se stává zázemím, kde neprší za krk a je možné sedět nad hrncem jídla, zatím co hned vedle šumí drobné kapičky na listí průkopnických bříz.

Ještě než jsem dokončil přípravy a přenesl nafouknutou Pálavu na břeh, přijelo z protisměru jiné auto, ze kterého se vyrojilo několik rybářů. Ti obklopili tekoucí vodu a začali švihat řeku muškařskými pruty. A právě v momentě, kdy jsem začal ukrajovat první metry řeky a protahovat první záběry pádlem, pod mostem chytil chlapík rybu. To jsem ale ještě nevěděl, že tohle bude jediná ryba, kterou uvidím za celý týden se zmítat na háčku.

Jak jsem později pádloval po řece a našel různé sruby včetně dalšího příslušenství, začal jsem více rozumět skutečnosti, že nejvíce informací jsem nacházel o řece na rybářských webových stránkách.

Nejsem typ, který si libuje v černé jízdě tramvají nebo metrem. Ani při rybaření bych nechtěl být neustále ve střehu, kdy za mnou bude stát chlapík v zelené uniformě s nataženou rukou toužící po povolenke k rybolovu. V „divočině“ Ruska se takové věci jako bumážka k rybolovu neřeší. Ve skandinávské „divočině severu“ se ovšem příslušný dokument vyžaduje a tak jsem se ještě v Kiruně začal zajímat o cenu a pravidla možného rybolovu. Počítal jsem s tím, že si „expediční sušinu“ vylepším kusem masa a sebevědomí polechtám vzrušením nad zmítající se rybou na druhém konce rybářského vlasce. Oslovil jsem tedy slečnu v informačním centru. První informace o dvou stovkách švédských korun za týdenní povolenku byla slibná. To je kolem pěti set dvaceti korun českých a za tu radost mi to stojí. Pak ale slečna sáhla pod pult pro informační mapku rybářských revírů kirunského okresu a začala kroužkovat a křížkovat. V revíru „fiškempu“ nelze, v rezervaci nelze, tady nelze a tamhle také ne. A pak další polovina řeky spadá pod působnost sousedního okresu. Ve výsledku bych si sám mohl oficiálně zarybařit pouze první den.

Pro Laponce je lov a rybolov vedle sobě dalším zdrojem obživy a příjmů.

Lovecká a rybářská vášeň obyvatelů měst se dá využít i pro průvodcovské služby. S nabídkou zajímavého revíru se pak budují i sruby pro ubytování hostů, kde dole na břehu leží lodice připravené vyrazit na řeku. Ta je v těžce průchodném terénu vodní cestou. Ale po řece se zase nedá cestovat vždycky. Bývají na ní také povodně nebo i nedostatečně silný led. Pak je určitě někde poblíž přes březový nízký les proražený chodník nebo stezka, po níž projede terénní čtyřkolka nebo v zimě skútr. Ale chodníky či stezky na mapě nehledejte, nejsou zakresleny. Mohou se totiž měnit dle podmínek. Existenci skútrové stezky mnohdy prozradí červený kříž na dřevěném sloupku. Je velice podobný dopravní značce oznamující železniční přejezd.

Tyto severské lodice mají tvar a způsob konstrukce bez ohledu na zemi původu. Stejně tvary jsem viděl i v subarktickém regionu ruské Karélie a sousední Archangelské oblasti.

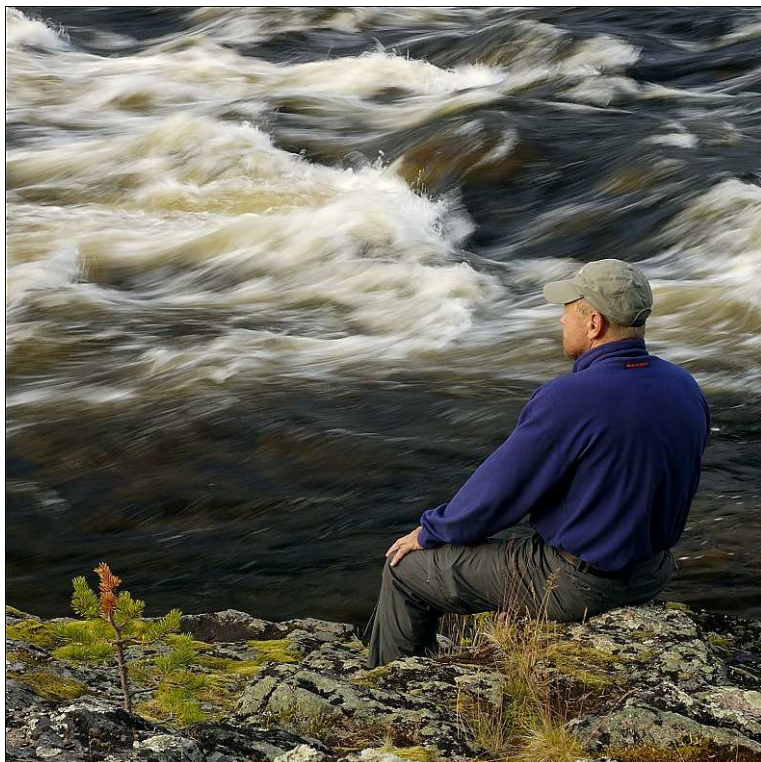
Třetí den jsem projel pod mostem v Nedre Soppero a hned vlevo našel místo k přistání. Lesy jsou tu vystřídány tradičními červenými baráčky lemujícími cestu a je možné obydlí téměř spočítat na prstech rukou jedné osoby. Vyvlekl jsem Pálavu na břeh a s chutí se přezul z holínek do trekových bot. Jednotlivá šed' oblohy se protrhala, ale bunda stále byla jistotou proti chladu. Kupodivu se mi po chvíli podařilo najít i obchod. Byl sice na odvrácené straně budovy, ale u cesty na něj upozornila cedule, z níž jsem pochopil, že tam někde za rohem by mohl být k dostání nanuk. Malý obchod odpovídal zcela místním možnostem a potřebám. V lednici několik šišek salámu a tři kelímky s jogurtem. Na policích sušenky, konzervy a pak malé součástky do aut nebo čtyřkolek. k tomu nějaké základní nářadí. Však také krámk je pouze jako přílepek k malému hospodářství. Ale po nabídce jogurtu mi zazářili oči tak, že se obchodník smál, jak každý na tohle slyší. Ještě balík sušenek, knäckebrot a několik konzerv fazolí v rajčatové šťávě. Nakonec litrovou láhev lihu na pálení do vařiče. Původně jsem měl v plánu vařit na ohni. Ale nakonec jsem usoudil, že malý vařič v akci šetří čas i práci. Po napnutí plachty mezi stromy, zapálím líh a než je postavený stan, vaří voda v konvici.

Přívoz přes řeku v obci Lannavaara.

V ten samý den odpoledne jsem míjel v údolí rozestě domky obce Lannavaara. Před dvěma sty lety bylo toto místo využíváno jako vhodné stanoviště pro Laponce, jejichž hlavní obživou byli sobi. Pak ale farmáři ze Sopera v údolí Lainia hledali další možnosti k využívání půdy. Pouze jižní strana od svahů místního kopce zvaného Lannavaara přiléhající k řece vyhovovala jejich požadavkům. Tak se zde objevily první stálé domy. Dnes je obec známa především amatérským zlatokopům, kteří se sem sjíždějí na závody v rýžování. U nás je pojem zlata spojen se zlatou horečkou na Aljašce na konci devatenáctého století. Někdo ještě přihodí poznámku o sibiřských dolech, jiný zmíní doly v Africe nebo Austrálii. Přitom posedlost zlatem se odehrávala i zde, jen několik tisíc kilometrů na sever od nás a to v době poměrně nedávné. A nedaleko, od Lainia východně, ve Finsku se ještě dnes vyskytuje zlatokopectví jako profesionální živnost.

Soutěska Taanikurkio, nacházející se pod obcí Lainio, je oživením na řece. Druhá půle dne byla totiž ve znamení pádlování po klidné vodě, které se u nás říká „volej“. Mít pevnou kanoi s ostrou přídílí, jízda by byla rychlejší. Široká přídíl Pálavy vodu před sebou nerozráží, ale tlačí. Takže střídavě sedím a klečím a dokonce střídám i strany při pádlování. A snažím se brát věci tak jak přicházejí, se stoickým klidem. Volej byl nahoře před roztahanou obcí Soppero, kolem Lannavaary, tak proč by nemohl být kolem vesnice, která má stejné jméno jako řeka. S blížícím se večerem byly ale oba břehy najednou vyšší a skalnatější. Nerad bych projížděl dále za stmívání, když jsem na tenhle úsek zvědavý. Prý se jedná o soutěsku v délce deseti kilometrů. Přistál jsem u levého břehu a jak jsem se domníval, snad u posledního rovného místa pro mé malé tábořiště pod plachtou. Až druhého dne, kdy jsem za svítání pobíhal kolem, abych se poohlédl po nějaké možnosti, jak se fotograficky vyřádit, našel jsem o stovku metrů níže další a ještě lepší místo. Po návratu do Kiruny jsem dokonce ono místo našel nafotografované na pohlednici a ve fotografické publikaci. Já sem zde postavil stativ a snažil se za pomoci dlouhého času expozice rozmazat proud vody mezi nehýbajícími se skalními břehy. Pak začalo svítit slunce, což byl popud ke praní a sušení prádla. Sbalení tábora se neustále protahovalo, neboť bylo střídáno dalšími fotopokusy o zmrazení času v severském detailu.

Postavil jsem stativ a snažil se za pomoci dlouhého času expozice rozmazat proud vody mezi nehýbajícími se skalními břehy.

Na vodu jsem vyrazil až po poledni. A čekal jsem nějaký silný zážitek, silnou peřej. A zároveň jsem se obával. Začala z toho být příjemná úroveň vzrušení a zvědavého čekání, co je za nejbližším rohem. Ale jen co jsem nakoukl, mohl jsem konstatovat „jo paráda, ale zase žádné drama to není, prima čundřík“. Možná za vyššího stavu vody by se tu silná peřej našla, ale to by bylo jedině po silném dešti nebo na přelomu jara a léta, kdy nahoře v horách je dostatečný zdroj.

K večeru jsem pak nepohrdl rybářským přístřeškem, vedle kterého jsem si postavil stan. Tyhle rybářské přístřešky podobné dřevěné autobusové čekárně mne doprovázeli celou cestu. Nahoře byly řídce rozesety podle řeky, zde níže jsou pak častější. Častější je i binec okolo skládající se především z plechovek od piva a lahví po vypitím alkoholu. Do toho ještě nepořádně uklizené ohniště, protože rybolov jako koníček (a nikoliv obživa) se musí zpestřit o tepelnou úpravu úlovku. Nebo aspoň vnitřní lihové opojení doplnit o teplo z venčí. Srovnám-li potomky severogermánských Vikingů se sousedícími Finy, Švédové na body ve věci pořádku značně prohrávají. Tohle je má sedmá severně-skandinávská cesta a mám tedy podle čeho porovnávat. Naštěstí zde kromě rozházených polen byl pořádek a tak jsem si přístřešek zvolil za obývací pokoj pracovnu a kuchyňský kout. Zapadající slunce

zbarvilo okolní les do oranžově-rudého nádechu. Ovšem je to poslední teplé zbarvení, neboť následující den bude zase zataženo a pak také a dokonce s přeháňkami.

Ale to jsem byl již u konce pádlování po řece. Kangos je dalším sídlem roztaženým podle řeky. A je tu třetí most na celé řece. U něho jsem narazil na další rybářský přístřešek. Protože je však pod všeobecným dohledem, nepořádek se tu nekoná. Zato místní mládež aspoň vyzdobila stěny jednoduchými geometrickými obrazci s poznámkami, z nichž jazykově nevybavený člověk vyrozumí, že je jim všechno „fuck“.

Brzy ráno po pravém břehu jel místní autobus, kterým jsem se vrátil postupně s přeseďáním do Kiruny. Měl jsem tak možnost nahlédnout do dalšího dění. Autobusové linky totiž slouží nejen dopravě osob (zejména mládeže do školy), ale i nákladu. Uvnitř do tak nevnímáte, pokud se nepodíváte za sebe a nezjistíte, že je vnitřek busu kratší než se z venkovního pohledu vidí. Zadní třetina je ale od veřejnosti oddělena přepážkou. Tak vzniká nákladový prostor. Proto v obcích, kde se linky kříží, jsou zastávky u objektů sloužících jako překladiště. Řidič zacouvá k rampě a pak vykládá zboží. Místní řemeslník dokonce na část zásilky již čekal, aby si ji okamžitě přeložil do dodávky. Mezitím vedle zastavil jiný autobus, ten kterým pojedou dál do Kiruny. Jeho řidič do svého nákladového prostoru uložil paletu s balíkem. Mezitím jsem si dal do zavazadlového prostoru své vybavení a pak vytáhnul jen z kapsy jízdenku, kterou platila od místa prvního nástupu až do cílové stanice cesty. Všechno inkluzivně a v jednom.

Splutí řeky Lainio jsem uskutečnil v druhé polovině srpna 2008.